ex. 3

Tilgængelighed for alle

- handlingsplan for

handicappedes

adgang til det fysiske miljø

Bygge- og Boligstyrelsen

36.7 / 231 ex. 3

Tilgængelighed for alle - handlingsplan for handicappedes adgang til det fysiske miljø er udsendt af Bygge- og Boligstyrelsen i maj 1997 på vegne af Det Tværministerielle Handicapudvalg.

Bygge- og Boligstyrelsen, Stormgade 10
1470 København K
Tlf: 33 92 61 00 • Fax: 33 92 61 64

Layout & montage: MONTAGEbureauet aps

Illustration: Lene Perez

Tryk: A-offset aps

Papir: Cyclus Print

Oplag: 5.000

ISBN 87-601-1785-0

Indhold:

Forord **4**

1. Baggrund for handlingsplanen 6
1.2 Eksisterende forhold 8
1.3 Samarbejde med handicaporganisationerne 9
1.4 Tilgængelighedsstrategier 10

2. Handlingsplanens initiativer 12
2.2 Effektivisering af retshåndhævelsen 17
2.3 Sygesikringens helseklinikker 19
2.4 Teknologiske installationer 21
2.5 Transportmidler 22
2.6 Naturområder 24

3. Eksisterende bygninger og anlæg m.v. 26
3.1 Sektoransvar - prioritering 27

4. Holdningsbearbejdning **32**

5. Forskning og udvikling **36**

6. Uddannelse og efteruddannelse **38**

7. Opfølgning **40**

Forord

Boligminister Ole Løvig Simonsen

Tilgængelighed er til glæde for os alle

Tilgængelighed til de fysiske omgivelser er tilstede, der er lige adgang for alle. Vi kan alle på forskellig måde komme til at opleve, at vores sædvanlige bevægelsesfrihed begrænses i kortere eller længere perioder af vores liv.

At køre med barnevogn eller gå med armstokke på grund af et brækket ben medfører funktionsnedsættelser, som vi må indstille os på, men som forstærkes i unødig grad af fysiske barrierer og uhensigtsmæssig indretning af vore omgivelser. Når vi bliver ældre, nedsættes syns- og høreevnen i mange tilfælde, og vi bevæger os heller ikke så rask eller har samme kræfter til at overvinde de fysiske barrierer, som vi møder i hverdagen.

For nogle af os er det et livslangt vilkår at være handicappet fysisk eller psykisk og dermed betydeligt mere afhængig af, hvordan de fysiske omgivelser er indrettet.

I Danmark ønsker vi at indrette vort samfund, så alle har reel bevægelsesfrihed. Det skal være muligt at komme ind i boligbebyggelser, kirker, posthuse, biblioteker, skoler, rådhuse, sygehuse, lægeklinikker og universiteter, selvom man er midlertidig eller permanent handicappet. Det samme gælder for teatre, biografer og museer. Det skal også være muligt at komme i dagligvarebutikker, pengeinstitutter og hoteller, enten man kommer med sit barn i barnevogn, er kørestolsbruger, går med armstokke eller er blind. Og det skal være muligt for alle at færdes på gader og veje og bruge de offentlige transportmidler.

Vi er blevet bedre til at undgå, at der opstår nye forhindringer for den frie færden ude og inde. Men det kan og skal blive meget bedre endnu.

Det er derfor mit håb, at intentionerne med denne handlingsplan bliver fulgt op, og at alle vil være med til at fremme denne udvikling.

Opgaven er forpligtende, men jeg ser med fortrøstning og forventning frem til resultaterne af den fælles indsats. Det er ikke bare de permanent handicappede, der vil få glæde heraf, men os alle.

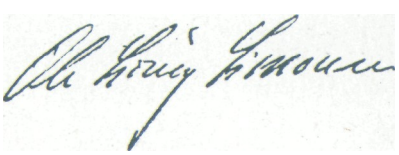

Ole Løvig Simonsen

1. BAGGRUND for handlingsplanen

1. Baggrund for handlingsplanen

Danmark tiltrådte i 1993 FN's Standardregler om Lige muligheder for Handicappede, som på en række områder konkretiserer de overordnede mål for ligebehandling på alle områder af samfundet. Et af disse omhandler tilgængeligheden til de fysiske omgivelser og lyder:

"De enkelte lande bør anerkende, at tilgængelighed er altafgørende for opnåelse af lige muligheder i alle områder af samfundet. De enkelte lande bør for mennesker med handicap af enhver art (a) indføre handlingsprogrammer med henblik på at gøre de fysiske omgivelser tilgængelige og (b) træffe foranstaltninger til at sørge for adgang til oplysning og kommunikation."

Standardregel 5 konkretiserer følgende indsatsområder vedrørende adgang til de fysiske omgivelser:

De enkelte lande bør iværksætte foranstaltninger til at fjerne barrierer i de fysiske omgivelser. Disse foranstaltninger bør bestå i at udarbejde standarder og retningslinier samt at overveje at indføre lovgivning til sikring af tilgængelighed til forskellige områder i samfundet, for eksempel boliger, bygninger, såvel offentlige som andre, transportmidler, gader og andre udendørs omgivelser.

De enkelte lande bør sikre, at arkitekter, bygningsingeniører og andre, der er fagligt involveret i udformning og konstruktion af de fysiske omgivelser, har adgang til de fornødne oplysninger om handicappolitik og foranstaltninger til opnåelse af tilgængelighed.

Krav om tilgængelighed bør lige fra planlægningsprocessen indgå i udformningen og konstruktionen af de fysiske omgivelser.

Organisationer af mennesker med handicap bør høres, når der udarbejdes standarder og normer for tilgængelighed. De bør ligeledes involveres på lokalt plan fra den indledende planlægningsfase, når offentlige anlægsprojekter udarbejdes, for således at sikre maksimal tilgængelighed.

På denne baggrund besluttede regeringen i efteråret 1995 at nedsætte et tværministerielt udvalg, som ud fra en kortlægning af regler og normer samt barrierer for opnåelse af tilgængelighed, skulle vurdere behovet for iværksættelse af relevante foranstaltninger.

1.2 Eksisterende forhold

Handlingsplanens initiativer er baseret på en sektorstatus for de enkelte ministerieområder, som giver en aktuel oversigt over den fysiske tilgængelighed i statens bygninger og anlæg, i en række selvejende institutioner med statstilskud samt enkelte amtskommunale og kommunale institutioner. Desuden er en undersøgelse af den fysiske tilgængelighed til klinikker indenfor sundhedssektoren medtaget. Det drejer sig om læge-, speciallæge- og tandlægeklinikker, fysioterapi, kiropraktik, fodterapi og psykologhjælp.

I samarbejde mellem Fredericia kommune og Dansk Blindesamfund er der etableret en ledelinie fra banegården til Fuglsangcentret, der er kursuscenter for Dansk Blindesamfund.

Foto: Helle Nebelong

Vurderingen er baseret på en række konkrete kriterier, nemlig handicapparkering, niveaufri adgangsforhold, let betjente indgangsdøre, ledelinier for blinde og svagtseende, tydelig og velbelyst skiltning/piktogrammer, handicaptoiletter, elevatorer, tilgængelighed inde i bygningen og teleslynge.

Oversigten bekræfter, at forholdene er mangelfulde. For de bevægelseshandicappede koncentrerer de væsentligste barrierer sig om adgangs- og toiletforhold. F.eks. er det under 10 procent af landets helseklinikker, der har både handicapegnede adgangsforhold og toiletter. Stort set ingen af de undersøgte bygninger eller anlæg har ledelinier, og meget få steder er der teleslynge.

Når det gælder udformningen af vejkryds, fortove og andre udearealer, er disse ofte utilfredsstillende for kørestolsbrugere, gangbesværede og svagtseende. Det samme gælder udformningen af de offentlige transportmidler.

En kortlægning af gældende regler og normer, som retter sig mod tilgængelighed, er mere opmuntrende. Her vil det med få supplerende bestemmelser og andre justeringer være muligt at opnå generel tilgængelighed for alle, når det gælder nybyggeri, tilbygninger og væsentlige ombygninger og anvendelsesændringer.

1.3 Samarbejde med handicaporganisationerne

Handlingsplanen er udarbejdet af 8 ministerier i tæt dialog med handicaporganisationerne og andre brugergrupper, som har bidraget med en række konstruktive forslag undervejs.

At barriererne ikke blot er fysiske, men også er af psykologisk karakter, viser følgende markante udsagn:

"Vi åbenlyst handicappede er nu engang en ganske lille minoritet. Og i stort set alle menneskers selvoplevelse spiller forestillingen om "det normale", som det man bestandigt stræber efter at realisere, så stor en rolle, at alle henvisninger til det store antal mennesker, der af den ene eller anden grund har interesser fælles med fysisk handicappede -folk med brækkede ben, gravide, forældre med barnevogne etc. - fejes tilside i bevidstheden om, at det heldigvis kun vedrører de andre. Og det samme gør sig utvivlsomt gældende i forhold til forsøg på at sammenligne ældre mennesker og handicappede: vi håber alle hver for sig at være i stand til at klare alderdommen uden at have behov for særlige hjælpeforanstaltninger (igen opleves det velfungerende som det normale, uanset hvad statistikken måtte sige)."

Handlingsplanen lægger derfor også vægt på en intensiv påvirkning af holdninger alle steder i samfundet, så det

bliver almindeligt accepteret og efterhånden en selvfølgelighed, at alle skal kunne komme frem til alt uden at mødes af samfundsskabte forhindringer.

1.4 Tilgængelighedsstrategier

FN-resolutionen "Standardregler om lige muligheder for handicappede" opererer med en kortsigtet strategi frem mod år 2002 og en langsigtet strategi for perioden 2002-2007.

Med udgangspunkt heri er målet inden for det korte sigt at få stoppet for tilgang af nyt ikke tilgængeligt byggeri og anlæg m.v.

Midlerne hertil omfatter områder som

- samarbejde mellem myndigheder, organisationer og brugere
- integration af handicapaspektet i landsdækkende politiske tiltag og planlægning
- fastsættelse af handicapstandarder
- holdningsbearbejdning
- decentralisering af handicapprogrammers gennemførelse og
- opfølgning af handlingsplan

På længere sigt rettes indsatserne imod det eksisterende byggeri og anlæg m.v. Det vil bl.a. ske på baggrund af de erfaringer, der indhostes i den indledende fase og ud fra en vurdering af, hvilke midler der er bedst egnede til at løfte denne omkostningstunge del af opgaven.

Handlingsplanen lægger vægt på, at der opnås en fælles forståelse og accept af, hvad der skal til, for at byggeri eller anlæg kan betegnes som generelt anvendeligt for alle. Etablering af tilgængelighed får dermed betydning for alle, ikke blot for handicappede mennesker, men også for personer med midlertidige handicaps, småbørnsfamilier med barnevogne, ældre mennesker osv. I det perspektiv giver det god

mening at tale om livstidsboliger og -bygninger.

Et andet element i bestræbelserne for at opnå fuld tilgængelighed er, at det offentlige går forrest i gennemførelsen af de nødvendige initiativer.

Ansvaret for initiativernes gennemførelse er placeret i det pågældende ressortministerium. Det gælder både for de kortsigtede indsatsområder og for opfølgningen af de mere langsigtede strategier.

Foto: Nina Lemvigh Muller

En lift-løsning kan give handicappede god adgang til servicefunktioner. På Hellerup Posthus er der valgt en løsning, der er godt tilpasset bygningens arkitektur.

Foto: Nina Lemvigh Muller

Handlingsplanens initiativer

2.

2. Handlingsplanens initiativer

I det følgende beskrives de initiativer, Det Tværministerielle Handicapudvalg har foreslået. Udvalgets forslag til handlinger og initiativer er først og fremmest rettet mod målet at få stoppet for tilgangen af nyt ikke tilgængeligt byggeri og anlæg, mod at få gennemført en effektiv holdningsbearbejdning og mod at få etableret en god opfølgning i kommuner og amtskommuner.

2.1 Bedre tilgængelighedskrav

Langt de fleste krav, som retter sig mod tilgængelighed, er indeholdt i byggelovgivningen med få supplerende bestemmelser i andre love.

Som supplement til de såkaldte handicapkrav i bygningsreglementet har der fra forskellig side været udarbejdet anvisninger og vejledninger om, hvordan byggeri indrettes handicapegnet. Det har været en hjælp for de projekterende og myndighederne, men har også kunnet skabe en vis usikkerhed om, hvilke løsninger man skulle vælge, og hvad der var gældende ret på området

Tilgængelighedsstandard

I overensstemmelse med den generelle udvikling indenfor byggelovgivningen og for samtidig at gøre området mere overskueligt foreslås udarbejdet en Dansk Standard for tilgængelighed. Standarden skal i detaljer og med målangivelser anvise forskellige løsningsmodeller for bygningsreglementernes funktionskrav, eksempelvis indretning af kørestolsegnet toiletrum, niveaufri adgangsforhold, brug af ledelinier for blinde, modeller for dørgreb etc. Samtidig skal standarden angive, hvordan kravene kan opfyldes afhængigt af bygningernes anvendelse f.eks. indretning af hoteller, beboelsesejendomme, ældreboliger, administrationsbygninger etc.

Denne DS-standard skal anvendes ved alt nybyggeri og ved væsentlige ombygninger og anvendelsesændringer gennem henvisning hertil i bygningsreglementerne. På denne måde får DS-tilgængelighedsstandarden bindende virkning for de enkelte byggeprojekter på samme måde, som det er tilfældet med konstruktionsstandarder, vand- og afløbsstandarder m.v.

Boligministeriet tager initiativ til, at der i samarbejde med handicaporganisationerne, andre rådgivende organer på handicapområdet, byggeriets parter og Dansk Standard udarbejdes en tilgængelighedsstandard, som gøres bindende gennem den gældende lovgivning.

Checkliste

Det kan være vanskeligt at afgøre, hvornår et eksisterende byggeri kan betragtes som tilgængeligt for forskellige handicappede mennesker. Derfor foreslås udarbejdet en checkliste, som de enkelte bygherrer kan lægge til grund for de foranstaltninger, der ønskes gennemført for at forbedre tilgængeligheden og dermed sikre sig, at forbedringerne lever op til et alment accepteret niveau.

Boligministeriet tager initiativ til, at der i samarbejde med handicaporganisationerne, andre rådgivende organer på handicapområdet, byggeriets parter og Dansk Standard udarbejdes en checkliste til brug for vurderingen af tilgængeligheden i eksisterende bygninger.

Checklisten bør omfatte følgende funktionskrav:

- handicapparkering
- niveaufri adgangsforhold
- letbetjente indgangsdøre
- ledelinier for blinde og svagtseende
- tydelig og velbelyst skiltning
- handicapegnet toilet
- elevator eller lift til alle etager
- alle trin udlignet med ramper
- alle mikrofonanlæg forbundet med teleslynge
- væsentlige informationer skal både kunne høres og læses
- klar og enkel rumfordeling og indretning

Som en yderligere effekt af checklistens anvendelse kan det overvejes at udarbejde et DS-certifikat i lighed med "kørestolshandicapsymbolet", som kan dokumentere, at de bygninger, som bærer symbolet, er tilgængelige på et fælles accepteret niveau.

Teleslynge

Det er næsten altid et problem for de hørehæmmede at deltage i fælles aktiviteter som foredrag og anden underholdning, hvis der ikke er teleslynge i lokalet. Den tekniske udvikling på området har medført, at teleslynger i dag betragtes som en fast teknisk installation på lige fod med bygningens øvrige faste installationer. Det vil derfor være naturligt, at der stilles krav om installation af teleslyngeanlæg i fællesrum og forsamlingslokaler som f.eks. undervisningslokaler, teatre, biografer, kirker, museer etc.

Boligministeriet tager initiativ til, at krav om, teleslynge i fællesrum, forsamlingslokaler m.v. medtages i bygningsreglementerne.

Elevator

Siden 1. april 1996 har det været et krav, at bygninger med 2 etager over stueplan og derover skal have elevator. Det nye krav blev positivt modtaget i de fleste kredse. Dog har handicaporganisationerne ikke lagt skjul på deres skuffelse over, at man ikke tog skridtet fuldt ud og gjorde kravet gældende for alt etagebyggeri.

Efter udvalgets opfattelse vil det betyde en væsentlig forbedring af tilgængeligheden, hvis elevatorkravet udvides. Eventuelt vil kravet kunne begrænses til at

gælde for ejendomme, hvor der indrettes erhverv på 1. sal, f.eks. sundhedsklinikker. Der er imidlertid nogle samfundsøkonomiske aspekter forbundet med et sådant krav, som kræver en nærmere vurdering.

Boligministeriet tager initiativ til en vurdering af, om, og i givet fald i hvilken udstrækning elevatorkravet kan udvides, herunder en vurdering af de økonomiske konsekvenser.

WC-rum i erhvervsbygninger

Et af de tilbagevendende problemer for kørestolsbrugere er, at de ofte ikke har adgang til et egnet toilet. Det kan både være på grund af indretningen og placeringen. Med den oven for nævnte tilgængelighedsstandard vil usikkerheden i forbindelse med indretningskravene blive fjernet.

Hidtil har kravet om indretning af toiletter, så de er egnede for kørestolsbrugere, været begrænset til at gælde for offentligt tilgængeligt byggeri og kontor- og administrationsbygninger. Udvalget foreslår, at kravet udvides til at gælde for alt erhvervsbyggeri.

Boligministeriet tager initiativ til at ændre bygningsreglementet, sä krav om wc-rum, som kan anvendes af og er tilgængelige for bevægelseshandicappede,- samles i én bestemmelse, der er gældende for offentligt tilgængeligt byggeri og alt erhvervsbyggeri.

Under udvalgsarbejdet har flere af de handicappede lagt vægt på, at byggelovgivningens betegnelser for personer med handicap moderniseres.

Boligministeriet tager initiativ til at ændre byggelovgivningen, så de ældre betegnelser som "personer, hvis bevægelses- og orienteringsevne er nedsat" erstattes af nutidige betegnelser.

2.2 Effektivisering af retshåndhævelsen

Den status over det eksisterende byggeri, som er beskrevet i betænkningen om tilgængelighed fra det tværministerielle handicapudvalg viser med al tydelighed, at selv om der i ca. 20 år har været såkaldte handicapkrav i byggelovgivningen, så har de ikke været håndhævet tilstrækkelig effektivt. Det samme viser landsdækkende undersøgelser af kommunernes byggesagsbehandling og af sundhedsklinikkernes indretning.

Forholdene er blevet bedre, men der kan stadig påvises nyt byggeri, som ikke lever op til den tilgængelighedsstandard, som reglerne foreskriver. Selv ved få overtrædelser, er virkningen stor, da byggeri jo har en lang levetid. Ansvaret ligger både hos bygherren, den projekterende og kommunen som bygningsmyndighed.

Ved at se bort fra tilgængelighedskravene tilsidesættes de handicappedes retssikkerhed. Der er derfor behov for visse nye regler og andre justeringer, så der ikke opstår tvivl om anvendelse og fortolkning.

Foto: Helle Nebelong

Bænkene i Pindstrupcentret på Djursland er placeret, så der er god plads for kørestolsbrugere i indhakket til venstre for bænken.

Udvidet klageadgang

Det har ofte været fremført fra de handicappede, at man som enkeltperson står svagt i konkrete klagesager, hvor imod organisationerne har større gennemslagskraft.

Da det i dag ikke med sikkerhed kan antages, at handicaporganisationer som sådan har klageadgang i henhold til byggeloven, foreslår udvalget loven ændret, så De Samvirkende Invalideorganisationer, DSI og medlemsorganisationer heraf får en lovfæstet direkte klageadgang i byggesager.

Boligministeriet tager initiativ til en ændring af byggeloven, hvorved De Samvirkende Invalideorganisationer og medlemsorganisationer heraf sikres en lovfæstet direkte klageadgang i byggesager.

Dispensationskompetence

Kommunernes dispensationskompetence på handicapområdet er meget snæver. Som udgangspunkt bør der ikke dispenseres fra kravene, og hvis det i helt specielle tilfælde undtagelsesvist kommer på tale, bør der stilles vilkår som på anden måde tilgodeser hensynene bag bestemmelserne.

For at lette den konkrete vurdering af et byggeprojekt foreslås indført et krav i bygningsreglementerne om, at der ved ansøgning om byggetilladelse skal vedlægges udførlig redegørelse og tegningsmateriale for, hvordan man har løst tilgængelighedskravene. Herved skærpes også de projekterendes opmærksomhed omkring bestemmelserne samtidig med, at det kan give anledning til udvikling af gode løsninger.

Boligministeriet tager initiativ til ændring af bygningsreglementerne, så der stilles krav om fremsendelse af udførlig redegørelse og tegningsmateriale for løsning af tilgængelighedskravene i byggeprojekter.

Til yderligere støtte for byggesagsbehandlingen foreslås udarbejdet en vejledning til kommunerne, som giver en samlet redegørelse for dispensationskompetencens omfang, herunder vigtigheden af, at eventuelle dispensationer ledsages af vilkår.

Boligministeriet udarbejder en vejledning til kommunerne om varetagelse af dispensationskompetencen på handicapområdet.

Bødestraf

Udvalget finder det vigtigt, at der sker en effektiv og konsekvent retshåndhævelse og anvendelse af de bestående muligheder for at idømme bødestraf, hvis et byggeri er ulovligt opført, f.eks. ved tilsidesættelse af tilgængelighedskravene eller de vilkår herom, som er knyttet til en byggetilladelse.

Der kan derfor være behov for, at opmærksomheden omkring de eksisterende bestemmelser skærpes, så der sker en mere konsekvent håndhævelse af straffebestemmelserne.

Boligministeriet retter henvendelse til rigsadvokaten med anmodning om, at sager om overtrædelse af byggelovgivningens handicapbestemmelser fører til tiltale med højere bødestrajfe, end tilfældet er i dav.

2.3 Sygesikringens helseklinikker

Udover byggelovgivningens bestemmelser findes der i sygesikringens overenskomster med de sundhedsfaglige organisationer forskellige krav, der vedrører klinikkernes handicaptilgængelighed. F.eks. kan nævnes overenskomsterne med de praktiserende læger, med speciallæger og med fysioterapeuter.

Udvalget foreslår derfor, at der i forbindelse med indgåelse af overenskomster med Sygesikringens Forhandlingsudvalg, sker en opstramning af aftalernes indhold.

Sundhedsministeriet har henstillet til Sygesikringens forhandlingsudvalg, at der i forbindelse med ændringer i overenskomster indarbejdes regler, der i forbindelse med flytninger og nynedsættelser sikrer handicapegnede adgangsforhold og handicapegnet indretning af klinikker.

Herudover vil Sundhedsministeriet i forbindelse med planrunde 1998-2001 for sundhedsplanlægningen i amter og kommuner lade handicaptilgængelighed indgå heri og på den måde tilvejebringe et støttemateriale for de konkrete lokale handicapplaner.

Når det gælder reklamering for sundhedsydelser er disse i dag reguleret af flere love. I et nyt lovforslag om reklamering for sundhedsydelser lægger Sundhedsministeriet op til, at retningslinierne giver større mulighed for at gøre opmærksom på handicapegnede forhold omkring de enkelte klinikker.

Sundhedsministeriet har i forslag til lov om reklamering for sundhedsydelser foreslået, at det tillades at annoncere om handicapforhold, handicapindretning af konsultationer m.v. og handicapparkering i tilknytning til konsultationen m.v.

Det har vist sig i forbindelse med den førnævnte undersøgelse af sundhedsklinikkernes tilgængelighed, at anvendelsesbestemmelser i den type lokalplaner, der forbeholder stueetagen til butiksformål, kan medvirke til unødigt vanskelige tilgængelighedsforhold for helseklinikkerne.

Miljø- og Energiministeriet har i en ny udgave af vejledning om planloven henstillet, at der ved udarbejdelse af lokalplaner, som forbeholder bebyggelsernes stueetager til butiksformål og lignende, tages hensyn til adgangsforholdene for bevægelseshandicappede for så vidt angår lægekonsultationer og andre klinikker for sundhedsvæsenet. Det kan ske ved, at klinikker undtages fra forbudet mod placering i stueetage?; eller ved at der i bestemmelserne indsættes en mulighed for dispensation til klinikker indenfor sundhedsvæsenet.

2.4 Teknologiske installationer

I almindelighed vil de mange fremskridt indenfor informationsteknologien åbne nye muligheder for handicappedes integrering i det moderne samfund. I 1995 fremkom regeringen med en IT-politisk handlingsplan, "Fra vision til handling", hvis målsætning var at få udarbejdet en handlingsplan for, hvordan handicappede kan støttes og integreres bedre ved brug af informationsteknologi.

I 1996 blev arbejdet fulgt op med en handlingsplan for handicappedes IT-brug: "Frihed til at vælge", som beskriver en række hensigter og initiativer, som skal tilgodese handicappedes brug af informationsteknologien. I fremtiden må det forventes, at brugerne i stor udstrækning henvises til at anvende automater til at hæve penge, købe billetter og lignende. Det forventes ligeledes, at informationer om f.eks. trafikforhold, udstillinger m.v. formidles ved hjælp af opsatte info-standere. Udvalget foreslår, at det sikres, at personer med funktionsnedsættelser kan anvende disse automater og info-standere.

Forskningsministeriet påtager sig ansvaret for, at der iværksættes aktiviteter, der har til formål at sikre, at personer med funktionsnedsættelser kan anvende pengeautomater, billetautomater, infostandere og lignende, og at dette udstyr placeres fysisk tilgængeligt.

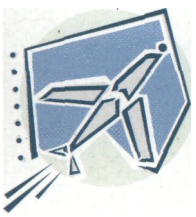

2.5 Transportmidler

Transportmidler kan udgøre et problem for mange handicappede. Det gælder både busser, tog, fly, færger og andre skibe.

Busser, tog og trafikstruktur

Trafikministeriet har som mål, at trafikmidler og trafikstrukturer indrettes, så alle kan benytte den kollektive trafik. Brugernes behov og erfaringer er vigtige elementer i planlægningen, så man finder de løsninger, der gavner flest mulige.

Trafikministeriet har i mange år samarbejdet med handicaporganisationerne og lægger vægt på, at disses erfaringer udnyttes ved planlægning af nybygninger, ombygninger og ved materielanskaffelser.

Foto: Kaj Ikast

HT- handicapbus.

Generelt mener Trafikministeriet, at det nødvendige regelsæt er tilstede for en velfungerende offentlig trafik, men at der konkret kan være behov for at udbrede kendskabet til reglerne.

Trafikministeriet vil tage initiativ til en fortsat og på nogle områder forstærket informationsindsats i samarbejde med handicaporganisationerne.

Trafikministeriet vil lægge vægt på, at handicaporganisationernes erfaringer udnyttes ved planlægningen af nybygninger, ombygninger og ved materielanskaffelser på trafikområdet.

Skibe og færger

Indenfor skibstrafikken er det almindeligt, at love og regler aftales på internationalt niveau. Det er ikke lykkedes hidtil at opnå fælles regler for handicapegnet indretning af skibe og færger, og Søfartsstyrelsen har derfor valgt at satse på nationale regler.

Søfartsstyrelsen vil udarbejde en teknisk forskrift med henblik på at fastsætte handicapkrav for nye danske og udenlandske passagerskibe i fart mellem danske havne.

Velindrettede elevatorer, der giver ældre, gangbesværede, personer med barnevogn og kørestolsbrugere god adgang til S-togsstationer, kan udformes æstetisk tilfredsstillende som det ses her ved den nyetablerede Bispebjerg station.

Foto: Nina Lemvigh Müller

2.6 Naturområder

Selvom man er gangbesværet, har nedsat hørelse eller syn etc. kan alle have stor glæde af at færdes i naturen. Skov- og Naturstyrelsen har en lang række vandretursfoldere, som kan fås gratis, og som til stadighed revideres.

Styrelsen vil bestræbe sig på, at naturområderne og de faciliteter, der er til rådighed for offentligheden, fremover bliver så tilgængelige som muligt.

Skov- og Naturstyrelsen vil ved udarbejdelse af nye vandretursfoldere og ved revision afkortene i eksisterende foldere sikre, at stier og veje, der er egnede for kørsel i kørestol, markeres på kortene. 1 forbindelse hermed vil man gennemgå det pågældende område og vurdere, om der kan etableres handicapegnede rundture.

Kørestolsegnede adgangsforhold er en selvfølge i Fælledparkens Sansehave.

Foto: Helle Nebelong

Foto: Helle Nebelong

I Valbyparken er en have indrettet, så det er let at komme rundt i kørestol.

Skov- og Naturstyrelsen vil i løbet af 1997-98 gennemgå veje og stier på statsarealer, som administreres af styrelsen, og sammen med Dansk Handicap Forblind på kortene markere de veje og stier, der er egnede til kørsel med kørestol. Materialet stilles til rådighed for Dansk Handicap Forbund.

Skov- og Naturstyrelsen vil fremover ved etablering af nye kortborde eller ved revision af eksisterende markere veje og stier, der er egnede for kørsel med kørestol.

Mange naturområder er i sagens natur svært tilgængelige og derfor også udstyret med få publikumsfaciliteter. Toiletter, grillpladser og lignende etableres ofte i tilknytning til adgangsveje og P-pladser.

Skov- og Naturstyrelsen vil være opmærksom på, hvorledes man kan øge tilgængeligheden til naturen ved nyanlæg af publikumsfaciliteter. Man vil drage omsorg for, at raste- og grillpladser og toiletter i naturen er tilgængelige i relevant omfang, og for at der etableres flere handicapegnede fugleskjul og fiskepladser.

EKSISTERENDE BYGGERI OG ANLÆG M.V.

3.

3. Eksisterende byggeri og anlæg m.v.

Der findes i dag ingen generel lovhjemmel til at kræve ændringer i eksisterende bygninger og anlæg m.v., som ikke ombygges eller forandres. For at leve op til FN's målsætning om tilgængelighed for alle vil der derfor være behov for enten ny lovgivning eller tilvejebringelse af andre midler, som kan fremme den ønskede udvikling.

3.1 Sektoransvar - prioritering

Det grundlæggende princip for udvalgets arbejde har været, at ansvaret for de enkelte initiativers gennemførelse baseres på et sektoransvar og således er placeret i det pågældende ressortministerium.

Med udgangspunkt heri er følgende sektorvise indsatser foreslået:

Boligministeriet:
Allerede i dag indgår der betydelige offentlige midler i finansieringen af det almene boligbyggeri og i byfornyelsen. Boligministeriet vil overveje, om der på visse punkter kan ske en mere målrettet anvendelse af disse midler.

Boligministeriet tager initiativ til en drøftelse med Boligselskabernes Landsforening og Boligselskabernes Landsbyggefond med henblik på, om fondens midler på en hensigtsmæssig måde kan indgå i forbindelse med gennemførelse af tilgængelighed.

Elegant løsning af udgangsforholdne i Falkoner Centeret.

Foto: Nina Lemvigh Müller

Boligministeriet foretager en analyse af byfornyelsesloven med henblik på at sikre, at et passende antal boliger udformes i overensstemmelse med reglerne om indretning af boliger for ældre og handicappede.

Herudover vil ministeriet tilstræbe forbedringer i de ejendomme, ministeriet ejer og administrerer, først og fremmest adgangsforholdene til centraladministrationens kontorbygninger og Folketinget.

Boligministeriet udarbejder i samarbejde med Slots- og Ejendomsstyrelsen en strategi for forbedring af tilgængeligheden til ministeriets bygninger.

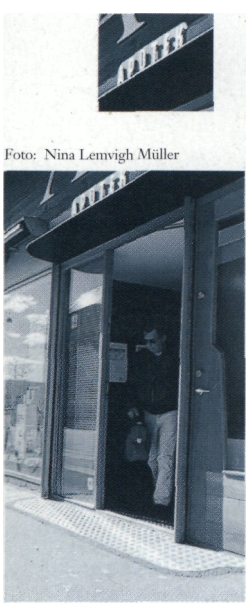

Foto: Nina Lemvigh Müller

Hamlet Apotek på Nørrebro i København har fundet en både funktionelt og æstetisk tilfredsstillende løsning på niveaufri adgang.

Sundhedsministeriet:
For Sundhedsministeriets område er der tale om et meget tungtvejende behov for forbedring af forholdene på Sygesikringens klinikker.

Det indgår derfor med høj prioritet, at et passende antal klinikker i hvert amt bliver tilgængelige, så handicappede har et reelt valg mellem klinikkerne.

Sundhedsministeriet er indstillet på - såfremt der afsættes midler til opfølgning af handlingsplanen, herunder midler til renovering af sygesikringsklinikker - i samarbejde med Sygesikringens Forhandlingsudvalg nærmere at fastlægge, hvordan midlerne fordeles mellem klinikkerne.

Undervisningsministeriet:
Mange uddannelsesinstitutioner kan ikke eller meget vanskeligt modtage handicappede elever eller studerende på lige fod med ikke handicappede. Det gælder såvel folkeskoler som erhvervsskoler og højere læreranstalter og universiteter.

Undervisningsministeriet vil tilstræbe, at alle uddannelser - men ikke nødvendigvis alle uddannelsesinstitutioner - er tilgængelige for handicappede.

Undervisningsministeriet udarbejder i samarbejde med De Samvirkende Invalideorganisationer, Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen en konkret beskrivelse af, hvad tilgængelighed i uddannelsesinstitutioner indebærer med en nøjagtig oversigt over de fysiske faktorer m.v., der definerer tilgængeligheden.

Undervisningsministeriet gennemfører med udgangspunkt i den konkrete tilgængelighedsbeskrivelse en analyse af alle uddannelsesinstitutioner med henblik på at søge tilvejebragt en "tilgængelighedsguide" for hele uddannelsessystemet.

Eksempel på rampeløning.

Foto: Knud Aage Hansen

På folkeskoleområdet udsendes et inspirationsmateriale med gode eksempler på eksisterende skolebygninger og nyindretninger, hvor folkeskolelovens pædagogiske intentioner er lagt til grund i planlægningen. I dette materiale er fysisk tilgængelighed indarbejdet.

På erhvervsskoleområdet arbejdes med forbedring af skolemiljøet og de faciliteter, der er til rådighed for eleverne. Det forventes, at tilgængeligheden til skolernes faciliteter prioriteres højt i dette arbejde.

Undervisningsministeriet vil sikre, at planlagt nyt universitetsbyggeri for ca. 5 mia. kr. fuldt ud lever op til FN's anbefaling om tilgængelighed for alle.

Socialministeriet:

Forbedringer af tilgængeligheden **i** en stor del af de bygninger, som Socialministeriet anvender, vil ske i samarbejde med Boligministeriet efter den strategi, som Slots- og Ejendomsstyrelsen fastlægger. Dog vil ministeriet selvstændigt se på behovet for opsætning af teleslynger.

Socialministeriet vil opfordre alle sine egne institutioner til at anskaffe teleslynge i mødelokaler.

Institutioner i henhold til bistandsloven er daginstitutioner, klubber, revalideringsinstitutioner, døgninstitutioner for børn og unge, plejehjem og beskyttede boliger etc, som alle drives af amter og kommuner.

Socialministeriet vil rette henvendelse til Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen med henblik på en vurdering af, hvordan og i hvilket omfang tilgængeligheden kan opfyldes i de kommunale og amtskommunale institutioner.

Forskningsministeriet:
Når det gælder informationsområdet, er automatisering og selvbetjening mere og mere udbredt. De handicappedes særlige interesser vil fremover blive sikret gennem Forskningsministeriets IT-handlingsplan for handicappede.

Der findes imidlertid i dag en stor mængde automater, hvor man kan hæve penge, købe billetter og lignende. Mange af dem er ikke placeret eller udformet, så de kan anvendes af personer med funktionsnedsættelser af den ene eller anden art.

Forskningsministeriet påtager sig ansvaret for at undersøge, om det ved kontakt til de forskellige aktører på området kan sikres, at pengeautomater, billetautomater, info-standere og lignende, som allerede er installerede, løbende kan gøres tilgængelige for personer med funktionsnedsættelser.

Kulturministeriet:
En arbejdsgruppe i Kulturministeriet har siden februar 1996 haft til opgave at undersøge, hvad der skal til for at sikre handicappede adgang til kulturen. Resultaterne har dannet baggrund for en betænkning, som er udsendt i marts 1997. Når det drejer sig om ministeriets prioriteringer af tilgængelighed, henvises derfor til denne betænkning, som indeholder en plan for tilgængelighed på Kulturministeriets område.

Kulturministeriet vil tage initiativ til den videre opfølgning af arbejdsgruppens forslag til en handicapplan for kulturen.

Foto: Nina Lemvigh Müller

Rampeløsning ved Det Kongelige Teater.

HOLDNINGSBEARBEJDNING

4. Holdningsbearbejdning

I udvalgets kommissorium er der lagt vægt på, at udvalget i sit arbejde inddrager holdningsbearbejdning som et væsentligt middel til at skabe forståelse for, at tilgængelighed til de fysiske omgivelser er af altafgørende betydning for opnåelse af lige muligheder for alle på alle områder af samfundet.

Det er udvalgets opfattelse, at holdningsbearbejdningen skal rette sig mod to hovedgrupper, nemlig mod befolkningen i almindelighed og mod de særlige fagpersoner, som beskæftiger sig med rådgivning, projektering og myndighedsbehandling.

Der har i de senere år været gjort en stor indsats for at informere om handicappedes rettigheder og krav med det formål at påvirke den generelle holdning til det, at alle skal have lige muligheder i samfundslivet.

Der er oprettet en række offentlige institutioner, som varetager handicappedes interesser i bred forstand, f.eks. kan nævnes Center for Ligebehandling af Handicappede, Hjælpemiddelinstituttet, de amtslige Hjælpemiddelcentraler, Videncentre for forskellige handicapgrupper, og for nylig er Videncenter for Tilgængelighed kommet til på Hjælpemiddelinstituttet.

Foto: Nina Lemvigh Müller

Foto: Nina Lemvigh Müller

Under en gennemgribende renovering af Østerbro Posthus i København er der skabt niveaufri adgangsforhold med en lettilgængelig rampe.

Generelt set vil de fleste af de initiativer, denne handlingsplan indeholder, være med til at påvirke holdninger i det lange løb.

Mere specifikt er det vigtigt, at der lægges en overordnet strategi for, hvordan information målrettes og formidles til forskellige brugergrupper.

Boligministeriet tager initiativ til i samarbejde med Center for Tilgængelighed at tilvejebringe en informationsstrategi, som kan anvendes i en generel holdningsbearbejdning på alle samfundsniveauer.

Boligministeriet tager initiativ ***til,*** *at Center for Tilgængelighed udvikler en database som v arktøj for planlæggere, projekterende og myndigheder i bestræbelserne på at opnå tilgængelighed for alle til de fysiske omgivelser.*

Boligministeriet tager initiativ til, at der udarbejdes en eksempelsamling med gode arkitektoniske og designmæssige løsninger i byggeriet, hvor fysisk tilgængelighed for alle indgår.

Butikskæden "7 Eleven" har som et lei i sit design etableret niveaufri adgangsforhold og brede gange mellem varereolerne.

Foto: Nina Lemvigh Müller

Elevator til underjordisk toilet i Nyhavn.

Foto: Sonja Iskov

Forskning og udvikling

5. Forskning og udvikling

Generelt bør forskningsaktiviteter på tilgængelighedsområdet efter udvalgets opfattelse styrkes, f.eks. ved at opstille målrettede forskningsprogrammer.

Foto: Nina Lemvigh Müller

Louisiana Museet i Humlebæk har taget mange initiativer for at sikre adgang for alle til museets udstillings- og opholdslokaler.

Når det gælder fysisk tilgængelighed, vil forskningsemner som tekniske og indretningsmæssige løsninger på det tilgængelige badeværelse, køkkenet for alle, funktionelle planløsninger, teknologiske og indretningsmæssige krav til livstidsboliger etc. have umiddelbar interesse.

Udviklingen kan også fremmes i forbindelse med forsøgsbyggeri, som opføres med støtte af offentlige midler. Her foreslår udvalget, at tilgængelighedskravene bør løses på en måde, som kan være til inspiration for andre projekterende.

Boligministeriet retter henvendelse til Statens Byggeforskningsinstitut, SBI med benblik på at øge opmærksomheden om inddragelse af tilgængelighedsaspektet i relevante forskningsprogrammer.

Forskningsministeriet retter henvendelse til forskningsrådene og relevante forskningsinstitutioner med henblik på at fremme forskningen i fysisk tilgængelighed.

Uddannelse og efteruddannelse

6

6. Uddannelse og efteruddannelse

De projekterende arkitekter og ingeniører har sammen med bygherren et stort ansvar for, at byggeri og anlæg planlægges og konstrueres, så det er fuldt tilgængeligt. At leve op til dette ansvar kræver naturligvis kendskab til, hvilke krav der stilles til lovligt byggeri og anlæg. Samtidig kræver det viden om og vilje til at skabe gode og funktionelle løsninger.

Ergoterapeuter og fysioterapeuter ved, hvad fysiske barrierer betyder for mennesker med nedsat funktionsevne.

For de nævnte faggrupper og andre lignende, som involveres i fysisk planlægning, er det vigtigt, at tilgængelighedsaspektet inddrages både i grunduddannelserne og i den løbende efteruddannelse, og udvalget har derfor foreslået, at det undersøges, hvordan tilgængelighedsaspektet kan inddrages i uddannelserne.

Kulturministeriet undersøger mulighederne for, at tilgængelighedsaspektet inddrages i arkitektuddannelsen.

Undervisningsministeriet undersøger mulighederne for, at tilgængelighedsaspektet inddrages i ingeniøruddannelsen, uddannelsen på skolerne for ergo- og fysioterapeuter og andre relevante uddannelser.

Socialministeriet undersøger mulighederne for, at Center for Tilgængelighed inddrages i udviklingen af særlige efteruddannelsesmoduler for forskellige personalegrupper.

Foto: Matti Niemi

Kørestolsegnet indretning af toiletrum.

Opfølgning

7. Opfølgning

En væsentlig forudsætning for, at udvalgets forslag kan føres ud i livet, er, at der sikres en effektiv opfølgning af forslagene.

Der bliver behov for løbende vurderinger og justeringer, så målene både på kort og langt sigt fastholdes.

Boligministeriet tager initiativ til i samarbejde med relevante parter at afholde en eller flere konferencer, hvor betænkningens forslag drøftes med handicaporganisationerne, landspolitikere, kommunale og amtskommunale politikere samt myndigheder.

Hvert enkelt ministerium optager forhandlinger med Kommunernes Landsforening og Amtsrådsforeningen for at drøfte, hvordan de enkelte sektorers målsætninger kan opfyldes lokalt.

Boligministeriet tager initiativ til afholdelse af årlige opfølgningsmøder mellem involverede ministerier, handicaporganisationerne og andre rådgivende organer på området samt en samlet evaluering af opnåede resultater efter en 5 års periode.